

Ш О Д У Н А В К А

№ 25.

У Суботу 19. Юнія

1843.

IMPROVVISATA.

Юштъ Србія ние пала
 Докъ мы стоимо.
 Караѣорђе примѣръ даде
 Как' да живимо.
 Нѣговъ сынъ е Срба Княже
 Александеръ садъ.
 Онъ не слѣдит' отца траге —
 Нашемъ добру радъ.
 Съ нѣмъ не намъ общте среѣе
 Жельный сванут' данъ;
 Съ нѣмъ немо стару славу
 Днѣ изъ гроба ванъ.

У Топчидеру, на Видовданъ 1843.

Милосавъ Слободнѣ.

СПОМЕНЪ ГРИГОРІЯ ТЕРЛАЙБА (ОДЪ АТАНАСІЯ СТОЙКОВИЧА.*)

Григоріе Терлайнъ родіо се у Бачкой, у ва-
 роши Моолу, не зна се управо, кое године.
 Юштъ као мало дѣте изгуби родителя, човека

*) У Библиотеки Попечительства Просвѣщенія из-
 межу многи одъ важности кнѣга налази се ново
 сачинѣніе покойногъ Стойковиѣна, на Латинскомъ
 езѣку, подъ назывомъ: Memoria Gregorii Terlails,
 natione Serbica oriundi, Doctoris Philosophiae, et
 in Caesarea Universitate Charcoviensis Juris natu-
 rae, Politici et Gentium Professoris publ. ordinarii;
 scripsit Athanasius Stoikovits. Charcoviae, typis
 Universitatis, 1812. у 4у, кое заслуже, да се Срб-
 скомъ читаюемъ свѣту у преводу спрѣобшти.

І. С. Поповиѣ.

поштеногъ, премда стана незнатногъ. Мати
 га за рана ту у вароши у школу пошлѣ, гди
 читати и писати научи, и у закону Христїан-
 скомъ обучи се; као младић пакъ жельомъ
 пламтећи наукама посветити се, ступи прво у
 Сегединскій гимназіумъ, коя варошь нѣколико
 само миля одъ Моола одстои, а потомъ по со-
 вѣту нѣкогъ разумногъ мужа науми у Будимѣ
 отићи. Но будући му мати ни толико ние има-
 ла, да бы га съ путнымъ трошкомъ снабдѣла,
 а камо ли, да бы га могла у Будиму обдржа-
 вати, онъ, као што е често искрено исповѣ-
 дао, съ нѣколико новчиѣна упути се пѣшице у
 Будимѣ. Овдѣ не имаюћи никога, кои бы га
 подпомагао, нити у толико преправанъ буду-
 ћи, да бы друге обучавати, и тымъ себе обдр-
 жавати мого, више мѣсециј патіо се, и нево-
 льнсао, докле га ние случайно грађанинъ Бу-
 димскій, родолюбивый и поштеныи Србинъ по-
 койный Василие Пантацинъ познао, у кућу къ
 себи узео, и свакомъ потребомъ снабдѣвшига
 прилику му дао, те е науке съ нечувеномъ
 прилѣжношчу продужавати мого.

Овогъ благодѣтеля покойный Терлайнъ съ
 таквомъ се благодарношчу увѣкъ опоминяо, да
 управо незнамъ, ели већегъ почитанія досто-
 янъ онай, кои е младиѣна подпомагао, или овай,
 кои е благодѣтеля свога до смрти обожавао.
 Съ каковомъ е пакъ ревношчу у наукама при-
 лѣжавао, показуе школско свѣдочанство, кое
 му е прошавше године, кадъ самъ отечество
 посѣтио, на захтѣванъ нѣгово Директоръ Ар-
 хигимназіе Будимске Антоніе Корбель послао.
 Юштъ више показуе трудъ нѣговъ и прилѣ-

жаније ово, што е онъ одъ Србала првѣй быо, кои е тако названо веће благодѣяніе у Угорској одъ блаженогъ спомена Іосифа Другогъ получіо, кое е до свршетка готово свои наука задржао. Примѣръ е овај у овомъ смотре-нію редакъ, да не кажемъ единый.

Овако преправлѣнъ у Пештанско свеучилиште пређе, у комъ е као у првој години Филозофіе найславнѣе мужеве слушао, у Филозофіи Крайла, у Математики Дугонића, у Дипломатики Швартнера, у Филологіи Шедія, и кодъ своју е калкуль превосходства задобыо. По свршетку године отиде у Бечъ, продуживши Филозофію подъ предаванѣмъ Карпія, Мумелтера, Амбшела, Ватерота, Барона Мецбургга, и Ексла.

Пробавивши тако две године у Академіи Бечкой, почне се колебати, којој ће струци наука себе посветити. Склони се најпосле на правословно-политичне науке, надајући се, да ће одъ дѣтинства укороеној желѣи својој, да отечеству колико више на пользу буде, најболѣе удовољити. И тако се на право природно, право Римско и Аустрійско преда, и изученію просвѣштены у Европи языка свимъ силама пріоне.

Обогаћенъ овако наукама, хотећи у отечество повратити се, и роду своѣмъ служити незнамъ како се догоди, те га Русскій Князь Дмитріе Михайль Голицинъ, кои е тада посланикъ быо у Бечу, упозна, и за Секретара га свога (год. 1790 месеца Септ.) узме. Ово е званіе покойникъ две године дана съ таквомъ вѣрносѣу одправляо, да е потомъ, почемъ се Князь Голицинъ преставіо, Князу Александру Михайлу Голицину, главному Коморнику са скровиштемъ у Москву, а са грбовима, кое е покойный Князь носіо, у Петроградъ послать быо, предавши исте тадашнѣмъ Подканцлеру Грофу Іовану Андр. Острману 1790 месеца Мая. Вративши се одъ туда у Аустрію до године 1799 (месеца Новембра) бавіо се одъ части у отечеству, одъ части путовао е по разнимъ земляма Европе.

У ово време догоди се срећна она епо-

ха, гди се два найвећа царства лепомъ и најтешномъ свезомъ скопчаду, и коя и Србскомъ народу najlepшомъ надеждомъ сине. Разумемъ бракъ између Архідука Аустріе и Угорске Палатина съ Княгиньомъ Руссіе Александромъ Павловномъ. Ову прилику као што су многи Угорске сынови употребили, да чувства своя великой Княгиньи изразе, тако е и Терлаићъ дозволѣнъ добыо, да кћерь сѣверногъ Императора у име младежи Србске по Србскомъ обычаю, поднесавши іој лѣбъ и со, съ три сына одъ Србски породица поздраві. Но за кратко е ова обшта срећа траяла, еръ е већъ године 1801 смръть најболѣе Княгинѣ ове, кое споменъ неће се скоро изтрти, Мађарскій и Србскій народъ оплакивао. Год. 1801 отишавши Терлаићъ у Петроградъ, добые званіе Профессора общте Исторіе и землѣописанія при Пажескомъ корпусу (мѣс. Новембра), оданде пакъ у царско педагогично заведеніе као заступникъ Профессора исты наука премѣштень буде.

Іошть се налази писмо многозаслужногъ мужа Николе Фусса одъ 18 Септ. 1805 нашемъ Терлаићу послато, коимъ се позыва, да по заключенію Предсѣдателя Петроградске Академіе наука Николе Новосилцова, коега е старанію и заведеніе педагогично повѣрено было, испыту предъ Озерецкимъ и Шторхомъ предстане, да бы се увидѣло, еда ли му се званіе ванредногъ Профессора уручити може. Потврѣнъ на исто званіе 1807, а год. 1810 поставлѣнъ е за редовногъ Профессора. Но као што му е срећа крозь цѣо цѣговъ животь ненаклонѣна была, тако се е и овде догодило, да, премъ да е званіе у качеству редовногъ Профессора одправляо, опетъ е плату као ванредный Профессоръ донде вуко, докъ ніе у свеучилиште Харьковско позванъ быо. Осимъ историчны наука предавао е последнѣи година у истомъ заведенію право грађанско поособно, съ обзиромъ на право Русско, а у правословномъ Атенею одъ цара Александра заведеномъ Енциклопедію права.*)

(Конаць слѣдуе.)

*) Овогъ рода остали су различни рукописи, кои ће, ако Божія буде воля, на светъ изнѣи.

ОДЛАЗАКЪ НАПОЛЕОНА У ЕЛБУ.

(настављено)

Ове су сцене у Оргону јошть дивльїй карактеръ узеле; народъ е было найвећма побућнїи; едногъ су човека поставили были да Наполеона представља, те га крвљу и блатомъ измажу; свађаху се за нѣгове дроньке, кадъ Наполеонъ и нѣгова пратня у варошь ступи. Простота навали къ нѣговымъ колима, обколи га, нагрди га хуломъ и псовкомъ, а разярене жене у очи му викаху: „Разбойниче! дай намъ сынове наше, ерѣ ћемо те на парчета изкидати.“ Посланици савезника стану по среди Наполеона и бѣсне множине, али нико на нѣи ни пазїо нїе. Народъ на кола нагрне; скину крстѣ почестне легїе съ храбры прїєю славно увѣнчаногъ основателя истога ордена, и баце му га на лице; руля бѣсуюћи жена у гласъ се дерала: „Смушеначе! де вичи: живїо Краль!“ Каменѣ су бацали на кола, батинама и моткама о кола ударили. На то се покаже грофъ Шуваловъ у своїой Руской униформи, и, у лицу намргоћенъ, съ одважносћу рекне народу: „Лепо вамъ стої, човека нападати, кои е мало пре было господаръ вашъ, и коме вы много захвалити имате!“ Чимъ Руску униформу спази народъ, одма се умири. Господинъ Ламбретъ, еданъ одъ Людевитовы риттера, старао се, да народъ умири, говоривши му у провинціалномъ нарѣчїю. Еданъ нѣкадашнїй емигрантъ браїю е цара, кои му е допустио было, да се у отечество врати.

Кадъ Оргонъ оставе, покаже се Нанолонъ врло узколебанъ. Страшно му е было, да смрть, коя га е у хиляду борбїй избѣгавала, међу ноктима и зубима бѣсуюћи жена или међу тежкимъ батинама простака нађе. Онъ е покой изгубїо было, онъ е необычно побућенъ было, кадъ му генераль Шуваловъ у нужди рекне, да хальїне свое промѣне; ерѣ што се више по предѣлима ове країне ишло, тимъ е маїи животъ нѣговъ изванъ опасности было. Дяду дакле цару дугачакъ, до чланака допирућїй плаветанъ капуть, округао шеширѣ са едномъ

бѣломъ кокардомъ*), и овако ишао е Наполеонъ самъ едно по милѣ предъ посланицима, као да бы онъ нѣиовъ татаринъ был. У Сан-Кану бѣсуюћа простота обколи царева кола, у коима пакъ сѣдїо е само генераль Бренрандъ. Животъ овога генерала, кога за цара држаше, вїо се у великой опасности. Едина одважность Мера, Людевитовогъ риттера, избавила га е. У то стигне Наполеонъ у едну жалостну кочїяшку меану, у ла Каллади, коя е две милѣ одъ Аикса удалѣна была, да у нѣой руча. Будући е онъ као татаринъ напредъ трчао и преобученъ был, то су га пытали, ко е. „Я самъ,“ одговори онъ, „Енглескїй посланикъ, обрштаръ Кампбелль, кои цара Наполеона у острово Елбу пратимъ.“ „Добро, господине,“ рекне меанцїя, „то одите амо у собу; то е едина, што ю садъ празну имамъ,“ и покаже му едну низку одаю. „Я самъ задоволянъ,“ прихвати Бонапарте.

Какова чувства у овой одаї могла су садъ оногъ човека узколебати и побудити, кои е мало пре свѣту свое законе предписивао; какова туга могла е крозь нѣгово срце проћи; и нѣгова душа како му е тѣло мучила! Ерѣ кадъ су посланици у ла Калладу приспѣли, нађу Наполеона бледа, шеширѣ у рукама држећа и у сузама. Горке мысли трзале су чело нѣгово као горећа ватра. Онъ е тврдо увѣренъ был, да ова нападаня простоте, особито у Оргону, есу послѣдакъ састављеногъ комплота противъ нѣгова живота.

(Далѣ слѣдуе.)

ПРАВИТЕЛСТВО У БЕЛГІАНСКОЙ.

(Изъ Валбїа)

Овде е правителство уставно, и врло е единако са Холландезкимъ. Има двѣ камере, едну совѣтника или совѣтъ, и едну представника. Брой совѣтника опредѣлїи е на половину членова друге камере.

*) Кокарда зове се кодъ Француза особитїй знакъ партаа или ратнїй знакъ воика за шеширомъ.

ЛИСИЦА И ЗЕЦЪ.

(Съ Турскогъ.)

Лисица видѣвши съ едногъ брда, гди люди по полю камиле юре и хватаю, стане бѣгати. Зець видѣвши ю бѣжећу упыта: „А одъ кога бѣжишь лио?“ „Та нѣкаковѣ люди доле подъ брдомъ юре камиле и хватаю, па збогъ тога бѣжимъ,“ одговори она. „А што се то тебе тиче, што люди камиле юре, кадъ ты ниси камила?“ упыта далъ зець. „Е мой брате зече,“ одговори лисица, „моіомъ се кожомъ ћурци поставляю, па изъ любви къ овой може ко одъ нѣи рећи, да самъ и я камила, и потомъ потерати ме, а може быти и ухватити, па докъ я доведемъ свѣдоке, да покажу, да я нисамъ камила, но лисица, моя кожа може отаћи на пазаръ.“

Т. Петровићъ.

КОРРЕШПОНДЕНЦІЯ.

У Бретислави, 25 Мая 1845.

... Немогу да васъ овомъ приликомъ незамолимъ, да у будуће изволите у вашей Подунавки, ако е само могуће, саобштавати чланке о Сербіи. На колико самъ намѣренъ и тежню овога дневника досада познао, и нѣговъ путь, коимъ иде, увидію, морамъ признати, да Подунавка скупля само као пчела сокъ, и носи га у свою кошњицу, а нама недае никаквога меда, него само Сербіи, т. е. нѣна цѣль е само поучавати Сербію, али не насъ остале. Она поучава Сербію о свѣту, али не поучава свѣтъ о Сербіи*). Небы шкодило, кадъ бы кадгодъ и о себи приповѣдала, и себе описивала, себе хвалила и кудила. Я изповѣдати морамъ, да е Сербія terra incognita за остале Славене; и ко нѣи има упознати са Сербіомъ, ако не они писатели, кои су у Сербіи, и прилику имаю саобштавати географійска, шта-

*) Како то? Та Подунавка наша, ако ни у чему, а оно баремъ у додатцима къ Србскимъ споменцима и о Сербіи е нѣшто говорила, и говоритѣ.

У.

тистична и исторійска о нѣой дата? Изволите, опеть васъ молимъ, ако е вама могуће, изъ овы три рубрика кадгодъ по нѣшто саобштити. Та тѣшитѣ то и Сербіянца, кадъ прочита географійскій описъ свое землѣ и т. д. —*) Ово самъ хтѣо само мимогредъ вама казати, и съ тимъ остаите съ Богомъ.

Ѓ. З.

ОДЪ СВАЧЕГА ПО НѢШТО.

Аустрійска држава, како у одной кнѣзизѣ пише, има 140,000 чиновника.

У Бечкимъ листовима пише, колико се у Европи гвожђа добья. У пређашня времена оно се найвише трошило на кованѣ оружія, а данасъ е цѣль овогъ метала много благодѣтелнѣя, будући се найвећа часть гвожђа троши на граженѣ гвоздени путова. Енглезка добья годишињъ 20,631,000 центій; Французма 6,763,000; Руссія 3,820,000; Белгіянска 2,917,350; Аустрїя 1,820,000; државе Нѣмачке свезе 1,113,500; остале области Нѣмачке 1,113,000; Сардинїя 265,000; Парма 280,000; Польска 180,000; Тошкана 120,000; Норвегїя 107,420; Португалска 84,000; Шпаньолска 25,200; Модена и Наполь 25,000; Швайцарска 14,000 центій.

На острову Мартенике примѣтило се особито появлѣнїе, као слѣдство землѣотреса. На сѣверу острова земля се за две стопе увывсила, а на югу толико исто понизила.

ОБЗИРЪ НА ПРОШЛОСТЬ.

19 Юнїя 1547 обвезала се Аустрїя, Оттоманской Порти плаћати данакъ одъ 30,000 дуката.

Поправка. У числу 22 Подунавке на страни 95 у врсти 7 мѣсто Comubia Regni ставити треба Comitia Regni.

*) Г. профессорѣ штатистикѣ Станнировићу, аманетъ вањъ штатистика Сербіе!

У.